

Unitatea de învățare nr.6

DREPTUL INTERNAȚIONAL AL DREPTURILOR OMULUI

1 Sistemul universal de protecție a drepturilor omului al ONU

Consacrarea conceptului de „*drepturi fundamentale ale omului*” reprezintă rezultatul unui îndelungat proces evolutiv, în cursul căruia ideea respectului pentru drepturile omului a depășit concepțiile anacronice sau totalitare, care se opuneau recunoașterii egalității oamenilor și ideii de respect al drepturilor omului.

Conform Cartei, Organizația Națiunilor Unite are un rol deosebit de important în ceea ce privește promovarea internațională a drepturilor omului (art. 1 pct. 3).

1.1. Structura instituțională ONU cu atribuții privind protecția drepturilor omului

Pentru a-și îndeplini acest rol, organizația a pus la punct un sistem de organe principale și subsidiare care, într-un fel sau altul, participă activ la eforturile pentru promovarea și protejarea drepturilor și libertăților fundamentale în toate țările lumii. Aceste organe sunt:

A. Adunarea Generală

Adunarea Generală este principalul organ al ONU. Competența sa cu privire la drepturile omului este prevăzută în art. 13 lit. b) din Carta ONU, potrivit căruia Adunarea Generală va iniția studii și va face recomandări în scopul „de a promova cooperarea internațională în domeniile economic, social, cultural, educativ și sanitar și de a sprijini îndeplinirea drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie”.

B. Consiliul Economic și Social (ECOSOC)

Consiliul, compus din 54 de membri, are ca principale atribuții în domeniul drepturilor omului:

- să elaboreze sau să inițieze studii și rapoarte asupra problemelor internaționale în domeniile economic, social și cultural, educație, sănătate publică;
- să adreseze recomandări asupra tuturor acestor probleme Adunării Generale, țărilor membre și instituțiilor specializate;

- să facă recomandări în vederea asigurării respectării efective, de către toți, a drepturilor omului și libertăților fundamentale;
- să pregătească proiecte de convenții pe care să le supună Adunării Generale;
- să coordoneze activitatea instituțiilor specializate, prin consultări cu acestea și prin recomandări adresate acestora (art. 62 din Carta ONU).

C. Secretariatul ONU

Secretariatul este unul dintre cele șase organe principale ale ONU și cuprinde pe Secretarul General și personalul de care organizația are nevoie pentru a funcționa. În cadrul Secretariatului au fost create și funcționează o serie de organe și organisme cu competențe în domeniul drepturilor omului, coordonate de Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului.

A. Consiliul de Securitate

Consiliul de Securitate este organul principal al Națiunilor Unite, căruia Carta i-a conferit responsabilitatea principală în menținerea păcii și securității internaționale. Problematika drepturilor omului intră în competența Consiliului de Securitate în situațiile în care violările flagrante și permanente ale acestor drepturi constituie o amenințare la adresa păcii și securității internaționale.

B. Consiliul de tutelă

Funcționând sub autoritatea Adunării Generale, Consiliul are - potrivit cap. XII din Carta ONU - sarcini importante în domeniul protecției și promovării drepturilor omului.

C. Curtea Internațională de Justiție

Potrivit prevederilor art. 92 din Carta ONU, Curtea Internațională de Justiție este „organul judiciar principal al Națiunilor Unite”. Ea funcționează conform Statutului său, care face parte integrantă din Cartă. O serie de convenții internaționale referitoare la drepturile omului conțin dispoziții potrivit cărora orice diferend între părțile contractante cu privire la interpretarea instrumentului respectiv poate fi supus spre soluționare Curții Internaționale de Justiție

D. Instituțiile specializate din sistemul ONU

Sistemul Națiunilor Unite reprezintă totalitatea structurilor organizatorice și funcționale instituite conform Cartei Națiunilor Unite sau create pe baza acesteia. El se compune din Organizația Națiunilor Unite (ONU), organele și organismele sale proprii, cu caracter permanent, și din instituțiile (agențiile) specializate, autonome.

Instituțiile specializate nu au fost create de ONU, fiind organizații internaționale interstatale, care, potrivit actelor lor constitutive, servesc la dezvoltarea cooperării statelor membre în diverse domenii¹.

Denumirea de „instituții specializate” stabilită prin Carta ONU desemnează instituțiile puse în legătură cu Națiunile Unite. Punerea în legătură cu Națiunile Unite presupune, conform art. 63 al Cartei, că instituțiile specializate încheie cu Consiliul Economic și Social al ONU acorduri stabilind condițiile în care se desfășoară relațiile lor cu Națiunile Unite.

Caracterul de „instituții specializate” din sistemul Națiunilor Unite rezultă din acordurile încheiate de toate aceste instituții cu ONU, acorduri prin care s-a convenit asupra conținutului relațiilor reciproce, precum și asupra modului de realizare a coordonării activităților cu aceea a ONU.

1.2. Documente ONU privind protecția drepturilor fundamentale ale omului

Documentele fundamentale în materia drepturilor omului în sistemul Națiunilor Unite sunt cele reunite sub denumirea „*Carta internațională a drepturilor omului*”. Acestea sunt:

- *Declarația Universală a Drepturilor Omului;*
- *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale;*
- *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice;*
- *Protocol facultativ referitor la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice;*
- *Al doilea Protocol facultativ la Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice vizând abolirea pedepsei cu moartea.*

A. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* este apreciată ca marcând începutul unei noi etape în domeniul drepturilor omului. Este primul document internațional cu vocație de universalitate în acest domeniu, urmărind deci, stabilirea unei concepții unitare a comunității internaționale despre drepturile și libertățile omului². Conține un ansamblu de standarde internaționale în domeniul drepturilor omului și a devenit, cu trecerea timpului, unul dintre cele mai importante documente la care fac

---

¹ M. Mihăilă, C. Andrițoi, *Drepturile omului și strategii antidiscriminatorii*, Ed. Eftimie Murgu, Reșița, 2009, p. 46.

² N. Purdă, N. Diaconu, *Drept internațional public*, Editura pro Universitaria, 2010, p. 58.

trimitere aproape toate documentele juridice în acest domeniu. *Declarația universală a drepturilor omului*, este proclamată printr-o rezoluție (Rezoluția 217/A/III) a Adunării Generale a O.N.U., la 10 decembrie 1948, și considerată „idealul comun de atins de către toate popoarele și toate națiunile” în ceea ce privește drepturile omului. Declarația, care a avut o importanță deosebită pentru elaborarea și dezvoltarea conceptului drepturilor omului pe plan național și internațional, înscrie în primul său alineat ideea că „recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății dreptății și păcii în lume”.

În Declarație se arată că fiecare om are îndatoriri față de colectivitatea în care trăiește și că, în exercitarea drepturilor și libertăților sale nimeni nu este supus decât îngrijirilor stabilite de lege, exclusiv în vederea asigurării recunoașterii și respectării exigențelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o societate democratică.

Declarația Universală nu cuprinde prevederi referitoare la un sistem internațional de aplicare a prevederilor sale și nu consacră dreptul popoarelor de a dispune de ele însele (dreptul la autodeterminare), care constituie o premisă juridică importantă pentru promovarea și înlăptuirea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Deși Declarația nu are, în calitatea ei de rezoluție, un caracter obligatoriu, în ceea ce privește conținutul său, Declarația are semnificație juridică în două sensuri: privind spre trecut – în măsura în care ea recunoaște unele drepturi, conturate pe o bază convențională sau cutuminară sau, privind spre viitor – în măsura în care ea a declanșat procese cutuminare de validare a unor drepturi.

Declarația universală a drepturilor omului a jucat un rol important, atât pe plan internațional cât și pe plan național, referiri la acest document fiind incluse în numeroase documente ale O.N.U., precum și în actele normative ale unui mare număr de țări, atribuindu-se un statut moral și normativ special, pe care nici un alt document de felul acesta nu l-a dobândit.

Chiar dacă acest document este în sine ceva mai puțin decât un sistem juridic, ar fi greșit să-l considerăm ca o simplă listă sterilă de percepte doctrinare.

Drepturile pe care le consacră sunt grupate în două categorii:

1. Drepturi civile și politice:- dreptul la viață;- dreptul la libertate;- dreptul la demnitate;- dreptul de a nu fi ținut în sclavie și robie;- dreptul de a nu fi supus la tortură sau la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante;- dreptul la recunoașterea personalității juridice;- dreptul la egalitate în fața legii;- dreptul de a se adresa instanțelor judiciare;- dreptul de a nu fi arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar;- dreptul la un proces echitabil în materie civilă și penală;- dreptul la prezumția de nevinovăție până la pronunțarea sentinței în public;- dreptul la respectarea vieții private;- dreptul la respectarea proprietății;- dreptul la liberă circulație;- dreptul la azil în caz de persecuție;- dreptul la o cetățenie;- dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie;- libertatea gândirii, a conștiinței și religiei;- libertatea de opinie și exprimare;- libertatea de întrunire;- libertatea de asociere pașnică;- dreptul de a participa direct sau prin reprezentanți la conducerea treburilor publice;- dreptul de acces la funcțiile publice ale țării sale.

2. Drepturi economice, sociale și culturale:- dreptul la securitate socială;- dreptul la muncă și la libera alegere a muncii;- dreptul la salariu egal pentru o muncă egală;- dreptul de a întemeia sindicate și de a se afilia la sindicate;- dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei;- dreptul mamei și al copilului la ajutor și ocrotire speciale;- dreptul la învățământ;- dreptul de a participa liber la viața culturală a colectivității.

Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost un document politic, rămânând ca atare cu efecte politice, morale. Însă, în constituțiile unor state (România, Portugalia sau Spania), Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost nominalizată, în sensul că normele constituționale referitoare la drepturile fundamentale trebuie să fie interpretate în conformitate cu prevederile sale, acestea fiind incluse în dreptul intern. În cazul acestor state, nominalizarea Declarației Universale a Drepturilor Omului îi transformă acesteia natura, dintr-una pur politică, într-una juridică. Astfel, articolele sale nu mai invită, ci ele obligă.

Ecoul pe care l-a avut și-l are acest document în conștiința întregii lumi a făcut ca ziua de 10 decembrie, dată la care a fost adoptat, să fie declarată „Ziua drepturilor omului”.

Pentru punerea în aplicare a Declarației Universale a Drepturilor Omului (pentru că, reprezentând o rezoluție a Adunării Generale a ONU, nu are valoare de izvor de drept) s-au deschis spre semnare și ratificare, sub egida ONU, cele două pacte și două protocoale care fac parte integrantă din Carta Universală a Drepturilor Omului, precum și alte instrumente, toate cu valoare de tratate universale, reprezentând astfel izvoare ale dreptului internațional public.

B. Pactul internațional referitor la drepturile economice, sociale și culturale, care preia practic prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptat și deschis spre semnare, ratificare și aderare prin Rezoluția Adunării Generale 220 A/XXI din 16 decembrie 1966 a intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976.

C. Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice, a fost de asemenea adoptat prin Rezoluția 220 A/XXI din 16 decembrie 1966 și a intrat în vigoare la 23 martie 1976, corespunde în cea mai mare parte drepturilor civile și politice prevăzute de Declarație. Nu recunoaște dreptul la proprietate, dreptul de azil și dreptul la o cetățenie, așa cum acestea sunt cuprinse în Declarație, dar aduce în plus dreptul persoanei private de libertate de a fi tratată cu umanitate³, dreptul persoanei de a nu fi întemnițată pentru că nu este în măsură să execute o obligație contractuală⁴, dreptul de ocrotire al copilului din partea familiei, a societății și a statului⁵ și neretroactivitatea legii penale

De remarcat este faptul că acest pact stabilește șapte drepturi de la care, în nici o împrejurare, nu se admite nici o derogare. Este vorba de așa-numitul „nucleu dur” al drepturilor omului: -Dreptul la viață; -Dreptul de a nu fi torturat sau supus unor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante; -Dreptul de a nu fi ținut în sclavie sau servitute; -Dreptul de a nu fi întemnițat pentru neexecutarea unei datorii contractuale; -Dreptul de a nu fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituie un act delictuos potrivit dreptului național sau internațional, în momentul în care au fost săvârșite (neretroactivitatea legii penale); -Dreptul de recunoaștere a personalității juridice; -Dreptul la libertatea gândirii, conștiinței și religiei.

Preambulul, articolele 1, 3 și 5 ale celor două Pacte sunt aproape identice. Preambulul fiecărui Pact reamintește obligația fiecărui stat, în baza Cartei

---

³ Art.10.

⁴ Art.11.

⁵ Art.24.

O.N.U., de a promova și respecta drepturile omului. Art.1 din fiecare Pact prevede dreptul la autodeterminare în plan universal și cere statelor să promoveze realizarea și respectarea acestui drept. Ambele Pacte arată că toate popoarele au dreptul la autodeterminare și, ca atare ele au dreptul de a-și hotărî în mod liber statutul politic. Art. 3 din cele două Pacte reafirmă dreptul egal pe care îl au femeile și bărbații în ceea ce privește respectarea drepturilor omului. Art. 5, în ambele cazuri, prevede garanții împotriva suprimării sau restrângerii drepturilor omului dincolo de ceea ce este prevăzut în Pact.

D. Primul Protocol facultativ referitor la Pactul internațional privind drepturile civile și politice reglementează accesul particularilor la Comitetul Drepturilor Omului, atunci când pretind că sunt victime ale unor violări ale drepturilor enunțate în pact. Comitetul drepturilor omului este compus din resortisanți ai statelor părți la Pact, personalități de înaltă moralitate și având o competență recunoscută în domeniul drepturilor omului. Compus din 18 membri, activitatea Comitetului este în detaliu reglementată de Pact⁶. De reținut că primul Protocol facultativ stabilește condițiile în care un particular se poate adresa Comitetului Drepturilor Omului, printr- o plângere:

- cererea să nu fie anonimă<
- statul al cărui cetățean este să fie parte la Pact și protocol;
- persoana respectivă să fi epuizat toate căile interne posibile;
- sesizarea să fie semnată, să nu constituie un abuz al dreptului de a sesiza și să nu fie incompatibilă cu prevederile Pactului;
- aceeași chestiune să nu fie în curs de examinare în fața unei alte instanțe internaționale pentru anchetă și rezolvare.

Comitetul o aduce la cunoștința statului pârât. Acesta este obligat să răspundă în termen de 6 luni pentru a da explicații.

Comitetul va include în raportul său anual un rezumat al acestei activități:

-dacă statele parte rezolvă problema, atunci se prezumă în fața comitetului pentru examinarea cauzei făcând observații orale, dar și scrise

-dacă nu se preocupă de soluționarea cauzei, comitetul poate numi o comisie ad-hoc formată din 5 membri în termen de 12 luni de la primirea sesizării.

---

⁶ Art.24-45.

E. Al doilea Protocol facultativ la Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice-adoptat în 1989 și ratificat de România prin Decretul 6/90 și ulterior prin legea 7/90 vizează abolirea pedepsei cu moartea. Acest instrument interzice executarea oricărei persoane fizice aflate sub jurisdicția unui stat și obligă părțile contractante să ia toate măsurile necesare pentru abolirea pedepsei cu moartea pe teritoriul aflat sub jurisdicția sa. Se admite rezerva aplicării pedepsei cu moartea în timp de război, dar rezerva trebuie să fie făcută numai cu ocazia ratificării sau aderării.

Singura excepție privitoare la protocol se referă la aplicarea pedepsei cu moartea în caz de război pentru crimă cu caracter militar extrem de gravă.

Carta Internațională a Drepturilor Omului reprezintă, fără îndoială, nucleul sistemului ONU al drepturilor omului. ONU nu s-a limitat numai la aceste instrumente. În ultima jumătate de secol, problematica drepturilor omului a fost și este în continuare o prioritate în activitatea Națiunilor Unite. Afirmarea este confirmată de numeroasele instrumente internaționale adoptate în acest sistem în cele mai diverse domenii de protecție a ființei umane.

România a ratificat marea majoritate a instrumentelor adoptate în acest sistem, între care toate documentele juridice care alcătuiesc *Carta Internațională a Drepturilor Omului*.

F. Convenții privind protecția specială a anumitor drepturi sau anumitor categorii de persoane

În decursul timpului, Adunarea Generală a ONU și unele dintre instituțiile sale specializate au elaborat și au adoptat documente internaționale prin care au fost reglementate mai precis și detaliat unele dintre drepturile și libertățile fundamentale ale omului, dintre care menționăm:

- *Convenția internațională asupra eliminării tuturor formelor de discriminare rasială*⁷;
- *Convenția asupra eliminării discriminării față de femei*⁸;
- *Convenția cu privire la drepturile copilului*⁹;

---

⁷ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 21 decembrie 1965.

⁸ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 18 decembrie 1979.

⁹ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989.

- *Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*¹⁰;

- *Convenția internațională privind eliminarea și reprimarea crimei de apartheid*¹¹;

- *Convenția internațională pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*¹².

Evoluția criminalității internaționale și mutațiile din societatea internațională contemporană au condus la necesitatea adoptării unor convenții care să răspundă noilor provocări, dintre care menționăm:

- *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*¹³;

- *Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției*¹⁴.

2 Sisteme regionale de protecție a drepturilor omului

În preocuparea lor pentru crearea unor instrumente de protecție a omului cât mai performante, statele au construit, pe lângă sistemul universal al drepturilor omului al ONU, și sisteme regionale care, în funcție de particularitățile anumitor zone, să garanteze valoarea supremă pe care o reprezintă demnitatea omului.

În prezent sunt consacrate trei sisteme regionale, fiecare dintre ele funcționând în baza unor instrumente juridice complexe, care stabilesc mecanisme pentru valorificarea drepturilor omului, unele chiar mai eficiente decât cele din plan universal. Acestea sunt:

- *Sistemul european de protecție a drepturilor omului.*

- *Sistemul interamerican al drepturilor omului;*

- *Sistemul african al drepturilor omului și ale popoarelor.*

Inspirate din Declarația Universală a Drepturilor Omului, aceste sisteme s-au perfecționat mai cu seamă în ultimele decenii, prin efortul concertat al statelor și al organizațiilor regionale.

- *În spațiul islamic* nu se poate discuta încă de existența unui sistem juridic regional de protecție, dar sunt preocupări de adoptare a unor documente în acest sens. De aceea, socotim necesar să facem o scurtă prezentare și a acestor preocupări.

---

¹⁰ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1984.

¹¹ Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 30 noiembrie 1973.

¹² Adoptată de Adunarea generală a ONU la 9 decembrie 1948.

¹³ Adoptată de Adunarea generală a ONU la 15 noiembrie 2000.

¹⁴ Adoptată de Adunarea generală a ONU la 31 octombrie 2003.

2.1. Drepturile omului în sistemul european

A) În cadrul Consiliului Europei

Sistemul a fost inițiat de *Consiliul Europei*, -constituit la 5 mai 1949 prin tratatul de la Londra, inițial avea 10 state membre, dar în prezent are 46 de state membre, România fiind membră din 30 septembrie 1993.

Până la intrarea în vigoare a Protocolului 11 adițional la CEDO, care a avut loc în 1998, mecanismul jurisdicțional creat în cadrul Consiliului Europei era format din: Comitetul de Miniștri, Comisia Drepturilor Omului, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului. Inovația constă în crearea unei curți permanente a drepturilor omului, care înlocuiește Comisia și Curtea existente până atunci.

Consiliul Europei este o organizație interguvernamentală în cadrul căreia s-au adoptat, începând cu 1950, mai multe instrumente juridice, și a fost dezvoltat și de dimensiunea umană promovată în cadrul comunităților europene, Uniunii Europene și al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa.

Cele mai importante instrumente care dezvoltă sistemul creat de Consiliul Europei și care reprezintă veritabili piloni ai sistemului, sunt Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950, și Carta socială europeană revizuită, adoptată la 18 octombrie 1961 dar supusă mai multor revizuirii, ultima în anul 1996.

Convenția de la Roma a fost completată și modificată succesiv prin protocoale adiționale. Cel de-al 11-lea Protocol, extrem de important, consacră un mecanism de control deosebit de eficient – Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cu sediul la Strasbourg¹⁵, mecanism care permite sesizarea Curții de către persoanele particulare, iar aceasta poate pronunța hotărâri obligatorii pentru statele părți la Convenție și ultimul Protocol al 14-lea.¹⁶

1. - Convenția europeană a drepturilor omului. (CEDO)

---

¹⁵ România a aderat atât la Convenție cât și primele 12 protocoale, cel deal 13-lea fiind doar semnat (situația la 1 iulie 2002). Aderarea la Convenție și primele 10 protocoale s-a realizat în 1994 [prin Legea nr.30/1994 (M.Of. nr.135 din 31 mai 1994)], Protocolul 11 a fost ratificat în 1995 [Legea 79/1995 (M. Of. 147 din 13 iulie 1995)]. Protocolul 11 a intrat în vigoare în toamna anului 1998.

¹⁶ Semnat la 13 mai 2004, se referea la amendarea sistemului de control al CEDO

Prima parte a convenției se referă la drepturile civile și politice, iar cea de-a doua la mecanismul internațional de punere în aplicare a standardelor prevăzute în prima parte a Convenției.

Protocolul 1 – (intrat în vigoare la 18 mai 1954) a adăugat convenției alte drepturi, precum cel la proprietate, la instrucție, organizarea de alegeri libere.

Protocolul 2 - (intrate în vigoare la 21 septembrie 1970) prevede competența CEDO de a da avize consultative la cererea Comitetului de Miniștri.

Protocolul 4 – scompletează convenția cu prevederi noi referitoare la libera circulație.

Protocolul 6 – vizează abolirea pedepsei cu moartea în timp de pace

Protocolul 9 – recunoaște accesul persoanelor fizice, organizațiilor neguvernamentale și grupurilor de particulari la Curtea Europeană.

Protocolul 11 – în vigoare din noiembrie 1998, se referă la crearea unei Curții Europene unice și permanente

Protocolul 12-adoptat în 2000, interzicerea generală a discriminării

Protocolul 13-adoptat în 2002, abolea pedeapsa cu moartea în toate împrejurările

Protocolul 14-semnat la 13 mai 2004, se referea la amendarea sistemului de control al CEDO deci conține reglementări privind simplificarea procedurii în fața Curții și reducerea duratei desfășurării proceselor. Modificările privind simplificarea procedurii jurisdicționale au fost impuse de numărul mare de plângeri depuse la Curtea europeană a drepturilor omului.

La data de 28 septembrie 1993 România a devenit cel de-al 32-lea stat membru cu drepturi depline al Consiliului Europei, ratificând „Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale” și Protocoalele adiționale la această Convenție¹⁷

- *Curtea Europeană a Drepturilor Omului* creată pe baza Convenției europene a drepturilor omului, elaborată sub auspiciile Consiliului Europei, fiind de fapt Curtea de Justiție a celor 46 de state membre ale Consiliului Europei Sediul Curții Europene este la Strasbourg.. Prin adoptare, se acționa pentru luarea primelor măsuri de garantare efectivă a drepturilor prevăzute de Declarația Universală a Drepturilor Omului. Era formată din 3

---

¹⁷ Prin Legea nr.30/18 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial nr 135 din 31 mai 1994

instituții: Comisia europeană a drepturilor omului, CEDO, Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei.

Conform Convenției din 1950, statele contractante și solicitanții individuali puteau adresa Comisiei plângeri contra statelor contractante pe considerentul violării drepturilor prevăzute de lege. Cererile făceau mai întâi obiectul unei examinări prealabile din partea comisiei, iar cererile admise se rezolvau pe cale amiabilă. Era necesar ca statul acuzat să accepte jurisdicția obligatorie a curții pentru ca un stat interesat sau Comisia să poată aduce cauza în fața Curții.

Persoanele individuale nu aveau dreptul să se adreseze direct Curții. Dacă un caz nu ajungea în fața Curții, Comitetul Miniștrilor era cel care se pronunța asupra existenței sau nu a unei încălcări a Convenției și tot el acorda dacă era necesar o satisfacție echitabilă. Tot acestui comitet îi revenea rolul de a supraveghea respectarea de către state a hotărârilor Curții.

În competența CEDO intră cererile interstatale, individuale și avizele consultative

a. Cererile interstatale: conform art. 33 din Convenție, orice parte contractantă poate sesiza Curtea cu privire la orice pretinsă încălcare a prevederilor Convenției și a Protocoalelor sale de către o altă parte contractantă.

b. Cererile individuale: conform art. 34 din Convenție, orice persoană fizică, organizație neguvernamentală sau grup de persoane care se consideră victimă a unei încălcări a prevederilor Convenției cu privire la aceasta.

c. Avizele consultative: conform art. 47 al Convenției, curtea poate să dea avizele consultative la solicitarea Comitetului Miniștrilor cu privire la problemele juridice pe care le ridică interpretarea convenției și a protocoalelor sale.

În baza Convenției și a protocoalelor sale, orice stat parte și orice persoană fizică pot sesiza Curtea în mod direct. Procedura este contradictorie și publică. Audierile sunt tot publice.

Reclamanții individuali pot înainta ei înșiși cererile, dar se recomandă să fie reprezentați de către un avocat, acest lucru fiind necesar la audieri după ce cauza a fost declarată admisibilă. În acest sens, Consiliul Europei a înființat un sistem de asistență juridică pentru persoanele fără posibilități materiale.

Fiecare cerere individuală este repartizată unei secții al cărei președinte desemnează un judecător raportor care după o examinare prealabilă a cererii va stabili dacă aceasta va fi examinată de către un comitet sau de către o cameră.

Un comitet poate să declare în unanimitate o plângere ca fiind inadmisibilă sau o poate șterge de pe rolul Curții atunci când o astfel de hotărîre poate fi luată fără o altă examinare.

Hotărîrile Marii Camere și hotărârile unei camere devin definitive în următoarele situații¹⁸:

- atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiteră cauzei în fața Marii Camere;

- la trecerea unui termen de trei luni de la data hotărării, dacă retrimiteră cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută

- atunci cînd colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimiteră formulată potrivit art.43 (dacă aceasta ridică o problemă gravă referitoare la interpretarea prevederilor Convenției, sau ale protocoalelor sale sau o problemă gravă de ordin general). Camerele pot fi sesizate cu plîngerile individuale care le sunt repartizate de către judecătorul raportor, cu cele nedecarate inadmisibile de către Comitet și cu cererile interstatale.

Hotărârile Camerei privind admisibilitatea unei cereri trebuie făcută publică și motivată.

Condițiile de admisibilitate ale unei plîngeri.

- cererea trebuie făcută după epuizarea tuturor căilor de atac interne.

- să nu fi trecut un termen mai mare de 6 luni de la datacînd hotărârea a rămas definitivă și irevocabilă în plan intern

- cererea să nu fie identică, cu o altă cerere examinată anterior de către Curte sau de altă instanță internațională

- cererea să nu fie incompatibilă cu prevederile Convenției și protocoalelor sale.

- cererea să nu fie vădit nefondată sau abuzivă.

- în cazul plîngerilor individuale este necesar ca acestea să nu fie anonime

---

¹⁸ Nicolae Purdă, Nicoleta Diaconu, op.cit., pag. 97

Punerea în executare a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului

Finalitatea și eficiența mecanismului de protecție a Convenției sunt determinate de obligația asumată de Statele părți prin art. 46 alin. (1) din Convenție, conform căreia, „Înaltele părți se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care sunt părți”.

Prin hotărârile CEDO pot fi dispuse două tipuri de măsuri:

a) măsuri cu caracter individual – care se aplică doar cu privire la speța dedusă judecății;

b) măsuri cu caracter general – care vizează înlăturarea riscurilor privind violări repetitive ale Convenției.

După rămânerea definitivă, hotărârea pronunțată împotriva unui stat beneficiază de *autoritate relativă de lucru judecat între părți*¹⁹.

Măsurile care pot fi dispuse de Curte sunt:

- satisfacția echitabilă;

- obligarea statului la adoptarea unor măsuri individuale sau generale pentru înlăturarea încălcărilor și prevenirea altora.

Dispozițiile art. 41 privind satisfacția echitabilă (fostul art. 50 – înainte de intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11) nu îndreptățește Curtea să anuleze un act normativ sau individual cu forță juridică al statului în cauză.²⁰

După pronunțare, hotărârile definitive sunt trimise Comitetului Miniștrilor, care este însărcinat cu supravegherea executării²¹. Începând cu anul 2007, Comitetul Miniștrilor elaborează și publică un raport anual privind executarea hotărârilor Curții.

Măsurile individuale au fost recomandate statelor, în mod tradițional, prin intermediul Comitetului Miniștrilor, în faza de executare a hotărârilor.

Atunci când prin hotărâre s-a reținut încălcarea dispozițiilor Convenției și ale Protocoalelor și o eventuală reparație echitabilă acordată părții vătămate, Comitetul Miniștrilor invită statul vizat să-l țină la curent în legătură cu măsurile pe care le ia pentru a se conforma hotărârilor.

---

¹⁹ K. Attila, *România la Curtea Europeană a Drepturilor Omului*, Ed. Universul Juridic, 2010, p. 217.

²⁰ K. Attila, *op. cit.*, p. 218.

²¹ C. L. Popescu, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. All Beck, București, 2000, pp. 229-232.

Statul vizat poate beneficia de un termen de 6 luni (sau mai multe asemenea termene) până la executarea hotărârii. Hotărârile Curții stabilesc în sarcina statelor membre o obligație de rezultat. Datorită caracterului lor declarativ, statul are libera alegere a modalităților juridice de punere în executare a acestora prin măsuri administrative, reforme legislative etc.²².

Sarcina Comitetului încetează abia după îndeplinirea de către statul parte a obligațiilor, sens în care emite o rezoluție. Practica recentă a Comitetului Miniștrilor este și în sensul supravegherii evoluției legislative din statul condamnat de Curte, acest fapt având rol de prevenire a producerii acelor încălcări de aceeași natură.

În situația în care un stat refuză să execute o hotărâre a Curții, Comitetul Miniștrilor nu are la dispoziție alte sancțiuni decât cele stabilite prin Statutul Consiliului Europei (refuzul în sine poate constitui o încălcare a drepturilor omului), decizia privind încetarea calității de membru al Consiliului Europei a statutului vinovat, suspendarea dreptului de reprezentare în cadrul organizației, invitația respectivului stat să se retragă din organizație²³.

Procesul de punere în executare a unei hotărâri a Curții Europene este complex, presupunând implicarea mai multor instituții naționale. Executarea hotărârii nu trebuie confundată cu executarea satisfacției echitabile, pronunțată în baza art. 41 din Convenție, aceasta reprezentând doar un element al procesului de executare.

Efectul obligatoriu al hotărârii presupune, pe lângă obligația de a adopta măsuri cu caracter concret în favoarea reclamantului, în vederea restabilirii drepturilor încălcate, și obligația de a adopta măsuri cu caracter general, constând în modificarea legislației în anumite domenii.

Procedura „hotărârilor - pilot”

Scopul hotărârilor-pilot este de a rezolva unele probleme sistemice, de natură structurală la nivel național, de a elimina riscul unor violări repetitive ale Convenției.

Forța obligatorie a hotărârilor CEDO depășește cadrul individual al opozabilității acestora, presupunând adoptarea unor *măsuri cu caracter general*, prin care să se evite pe

---

²² **D. Micu**, Studiul „Sinteză privind Hotărârile CEDO pronunțate împotriva României”, publicat în Revista de drept procedural, nr. 1/2009, Ed. Sfera Juridică, p. 169.

²³ **T. Corlățean**, *Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 43.

viitor producerea unor încălcări ale drepturilor fundamentale de genul celor ce au făcut obiectul judecății.

Deși modalitățile concrete de punere în executare a hotărârilor țin de competența autorităților naționale, Curtea Europeană a pronunțat o serie de „*hotărâri-pilot*” prin care indică statului în cauză măsurile cu caracter general ce trebuie luate pentru evitarea unor situații similare în viitor, precum și termenul în care trebuie luate aceste măsuri (care poate fi cuprins între 6 luni și un an)²⁴.

* *Temeiul juridic al procedurii hotărârii-pilot a fost subiectul unor controverse.*

a) Procedura hotărârilor-pilot nu este prevăzută în Convenție, unele state membre criticând această practică a Curții, pe motiv că se încalcă dreptul statelor de a adopta în mod liber măsurile pe care le consideră necesare în vederea executării hotărârilor²⁵.

b) Curtea s-a bazat în aplicarea procedurii pe articolul 46 al Convenției (forța obligatorie și executarea hotărârilor judecătorești), care prevede că statele trebuie să respecte hotărârile definitive la care sunt parte, Comitetul Miniștrilor fiind însărcinat cu supravegherea executării hotărârilor judecătorești.

Procedura hotărârii-pilot combină ambele dispoziții în cadrul hotărârilor-pilot. Statul este obligat să pună în aplicare o hotărâre care, deși are la bază o singură cerere, identifică probleme de o mai mare amploare aflate la originea ei. Faza de executare a hotărârii rămâne sub autoritatea Comitetului Miniștrilor, dar Curtea va efectua propria sa evaluare inițială a răspunsului statului, astfel încât să poată radia restul cauzelor pendinte din cadrul aceluiași grup de cereri.

c) De asemenea, temeiul juridic invocat de Curte în argumentarea pronunțării hotărârilor pilot constă în dispozițiile „Rezoluției Rez. (2004)3 privind hotărârile care relevă existența unei probleme sistemice fundamentale” și „Recomandării Rec. (2003)6 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind îmbunătățirea resurselor interne”.

Conform acestor reglementări, Curtea a apreciat că poate proceda la adoptarea unor hotărâri prin care să dispună măsuri cu caracter general, în situația în care sunt întrunite următoarele condiții:

---

²⁴ De exemplu, în Hotărârea *Broniowski c. Polonia* (2004), Curtea a precizat că, în baza art. 46 din Convenție, statul trebuie „să garanteze prin măsuri adecvate, un nivel adecvat al chiriei pentru proprietarii afectați sau să le ofere un mecanism care să atenueze impactul sistemului asupra dreptului lor”.

²⁵ Cauza *Sejdovic c. Italiei*, cererea 56581/00, Hotărârea din 1 martie 2006.

- existența unei practici contrare Convenției, din partea statului în cauză, care afectează un număr mare de persoane;
- pe rolul Curții să se afle un număr mare de cauze având obiect asemănător;
- constatarea unei atitudini pasive din partea statului în cauză, de a remedia și înlătura încălcările Convenției.

Aceste condiții sunt analizate în funcție de circumstanțele specifice fiecărei cauze în parte.

d) Prin dispozițiile art. 61 din Regulamentul Curții se menționează că atunci când Curtea este sesizată cu cereri repetitive, are posibilitatea de a alege o singură cauză sau mai multe, soluția pronunțată fiind aplicabilă și celorlalte cauze similare.

În literatura de specialitate s-a apreciat că, deși rezoluțiile Comitetului Miniștrilor nu au forță juridică obligatorie, totuși, aceste rezoluții pot exprima voința statelor membre, prin faptul că în cadrul Comitetului se află miniștri de externe ai statelor membre²⁶.

Procedura hotărârilor-pilot prezintă o importanță de ordin practic, constând în simplificarea soluționării cauzelor care prezintă o situație de fapt asemănătoare sau similară. În urma adoptării hotărârilor pilot, celelalte cauze similare sau asemănătoare aflate pe rolul Curții urmează a fi suspendate, statul în cauză urmând să adopte măsuri corespunzătoare, sub supravegherea Comitetului Miniștrilor.

2. - *Carta socială europeană* revizuită, adoptată la 18 octombrie 1961 tot sub auspiciile Consiliului Europei, stabilește mai multe drepturi și principii economice și sociale și a fost revizuită în mai multe rânduri – 1988, 1991 și 1996, în ultima formă intrând în vigoare în anul 1999.

Mecanismul Cartei sociale modificat prin Protocolul din 1991

Modificările aduse de Protocolul de amendare al Cartei adoptat în 1991 se referă printre altele la:

- comunicarea comentariilor adresate Secretarului General și Comitetului de experți independenți, care pot la rândul lor să formuleze concluzii (art. 2);
- comunicarea comentariilor și informațiilor trimise Comitetului de experți și către Comitetul guvernamental, care în urma analizării va trimite o decizie Comitetului Miniștrilor, putând propune și recomandări (art. 4);

---

²⁶ K. Attila, *op. cit.*, p. 226.

- adoptarea de către Comitetul Miniștrilor cu o majoritate de două treimi din numărul statelor părți la Cartă a unei Rezoluții cu privire la întregul sistem de supraveghere și formularea de recomandări individuale statelor părți interesate (art. 5);

- comunicarea prin Secretarul General al Consiliului Europei, Adunării Parlamentare, a rapoartelor Comitetului de experți și ale Comitetului guvernamental, precum și a rezoluțiilor Comitetului Miniștrilor (art. 6);

- mărirea numărului membrilor Comitetului de experți (Comitet European pentru Drepturi Sociale) până la cel puțin 9 experți și alegerea lor de către Adunarea Parlamentară cu majoritate de voturi, pentru o perioadă de 6 ani, cu posibilitatea realegerii (art. 3 din Protocol care modifică art. 25 al Cartei).

Prevederile Protocolului de amendare a Cartei vizează conferirea unor competențe sporite Adunării Parlamentare care, practic, urmează să supravegheze activitatea Comitetului Miniștrilor în vederea îndeplinirii dispozițiilor Cartei.

3. - Activitatea de dezvoltare de către Consiliul Europei a mecanismelor de protecție a ființei umane a cunoscut o amploare deosebită în ultimul deceniu, prin adoptarea unor instrumente juridice care vizează diferite domenii ale drepturilor omului, ca de exemplu:

- *Convenția culturală europeană (1992),*
- *Convenția europeană privind statutul copiilor născuți în afara căsătoriei (1992),*
- *Convenția europeană în materia adopției de copii (1993),*
- *Convenția antidoping (1994), Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale (1994),*
- *Convenția europeană privind extrădarea (1995),*
- *Convenția pentru reprimarea terorismului (1995), și altele.*

B) *Uniunea Europeană* este tot mai preocupată în ultimii ani de promovarea și garantarea drepturilor fundamentale ale omului.

Chiar dacă tratatele comunităților europene și Tratatul Uniunii Europene (Maastricht) nu au consacrat un catalog al drepturilor fundamentale ale omului, Curtea de Justiție a recunoscut existența drepturilor fundamentale la nivelul comunităților și, în baza jurisprudenței acesteia, garantarea drepturilor fundamentale consacrate atât la

nivelul ONU, cât și la nivelul Consiliului Europei, reprezintă unul dintre principiile generale de drept comunitar.

Tratatul Uniunii Europene consacră aceste principii între care cel referitor la respectarea drepturilor fundamentale garantate de *convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, adoptată de Consiliul, precum și a celor care rezultă din tradițiile constituționale ale statelor membre ale Uniunii Europene.

Curtea de Justiție a jucat un rol important în evoluția preocupărilor din acest domeniu. Începând cu anul 1974, când a decis că apărarea drepturilor fundamentale reprezintă un principiu al dreptului comunitar, Curtea a recunoscut în practica sa numeroase drepturi fundamentale ale omului cu privire la demnitatea umană, egalitatea în drepturi, nediscriminarea, libertatea de asociere, libertatea religiei, protecția vieții private, secretul medical, dreptul de proprietate, libertatea profesională, libertatea comerțului și a concurenței, respectarea vieții familiale, dreptul la justiție și la o procedură echitabilă, inviolabilitatea domiciliului, libertatea de opinie și altele. Poziția Curții în privința avizului consultativ privind aderarea comunității europene la CEDO a fost tranșantă în sensul că: nicio dispoziție din tratatele constitutive nu conferă comunității europene posibilitatea de a edicta reguli în materia respectării drepturilor omului și nici competența de a încheia convenții internaționale în acest domeniu. De fapt, curtea de Justiție de la Luxemburg a constatat imposibilitatea juridică a comunității europene de a adera la CEDO.

Prevederi importante conține și *Tratatul de la Amsterdam*, din anul 1997²⁷, care lărgeste aria competențelor Curții de Justiție în domeniul respectării drepturilor omului de către instituțiile comunitare. De asemenea, în situația violărilor grave și repetate a principiilor consacrate de Tratat²⁸ cu privire la dreptul la libertate, democrație, respectarea drepturilor omului, statul de drept, Consiliul Uniunii Europene poate sancționa statul respectiv suspendându-i unele drepturi.

Toate aceste preocupări (nu numai) au dus la o nouă abordare la sfârșitul anilor '90, când s-a conturat ideea unei veritabile codificări și crearea unui sistem propriu al

---

²⁷ A intrat în vigoare în anul 1999.

²⁸ Art.6.

Uniunii Europene pentru apărarea drepturilor fundamentale ale omului, alături de preocupările similare în domeniul cetățeniei europene.

Prima concretizare a acestor noi abordări este reprezentată de acțiunea Summit-ului european din anul 1999, la care s-au formulat câteva principii directoare pentru redactarea unui document prin care să se garanteze drepturile omului în cadrul Uniunii Europene – *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*.

Carta drepturilor fundamentale a UE pornește de la generoasa idee că Uniunea Europeană plasează persoana în centrul acțiunii sale instituind cetățenia Uniunii și un spațiu de libertate, securitate și justiție. Uniunea contribuie astfel la apărarea și dezvoltarea valorilor sale comune, cu respectarea diversității culturale și a tradițiilor popoarelor Europei, precum și a identității naționale a statelor membre și a organizării puterilor lor publice la nivel național, regional și local.

Potrivit Cartei, Uniunea promovează o dezvoltare echilibrată și durabilă și asigură libera circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor, precum și libertatea de stabilire în spațiul său; de aceea, Carta reafirmă, cu respectarea competențelor Uniunii și a principiului subsidiarității, drepturile care rezultă, mai ales, din tradițiile constituționale și obligațiile internaționale comune statelor membre, din Tratatul Uniunii Europene și din tratatele comunitare, din Convenția europeană a drepturilor omului, din Carta socială adoptată de Comunitate și de Consiliul Europei, precum și din jurisprudența Curții de Justiție și a Curții europene a drepturilor omului.

Carta consacră un catalog al drepturilor fundamentale în 6 din cele 7 capitole ale sale, intitulate sugestiv: *demnitate, libertăți, egalitate, solidaritate, cetățenie, justiție*.

C) *Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa* include toate țările europene, SUA, Canada și câteva state asiatice. OSCE colaborează cu Consiliul Europei în domeniul promovării drepturilor omului.

Actul Final de la Helsinki din 1975 realizează o legătură interesantă între drepturile omului și preocuparea pentru securitate. Acest document, care nu are valoare de tratat internațional, conține un catalog de drepturi ale omului și garanții corespunzătoare, dezvoltat de-a lungul timpului prin mai multe conferințe interguvernamentale care au fost încheiate prin „*documente finale*”. Cele mai importante sunt *Documentul final al Conferinței de la Madrid (1983)*, cel al *Conferinței de la Viena*

(1989), al *Conferinței de la Copenhaga* (1990), precum și *Carta de la Paris pentru o nouă Europă* (1990), care a preluat principalele prevederi ale documentului de la Copenhaga.

Ceea ce diferențiază catalogul OSCE al drepturilor omului de cel consacrat prin tratatele din acest domeniu este abordarea unor drepturi ale minorităților, a unor aspecte legate de preeminența dreptului, valorile democrației, alegeri libere etc.²⁹.

2.2. Sistemul interamerican al drepturilor omului

Acest sistem, creat în cadrul *Organizației Statelor American e*(OSA), se bazează pe *Carta OSA, Declarația americană a drepturilor și îndatoririlor omului*³⁰ și *Convenția americană a drepturilor omului*³¹.

- *Carta OSA*, amendată prin 3 protocoale, face puține referiri la drepturile omului, cum ar fi de exemplu: dispoziția nr.6, care se referă la faptul că statele, în dezvoltarea lor liberă, trebuie să respecte drepturile persoanei și principiile moralei universale. Ea înființează *Comisia interamericană a drepturilor omului*, care are ca funcție principală promovarea și protecția drepturilor omului. De asemenea, amendamentele la Cartă au consolidat caracterul normativ al Declarației americane a drepturilor și îndatoririlor omului, care, la început, nu era obligatorie din punct de vedere juridic.

- *Declarația americană a drepturilor și îndatoririlor omului* stabilește 27 de drepturi civile, politice, economice, sociale și culturale și 10 îndatoriri ale omului, sugerând că drepturile exprimă libertatea individuală iar îndatoririle exprimă demnitatea acestei libertăți.

- *Convenția americană a drepturilor omului* este ratificată de 27 de state membre ale OSA. Ea a fost dezvoltată prin două protocoale adiționale (unul referitor la drepturile economice, sociale și culturale și unul referitor la abolirea pedepsei cu moartea), dar care nu au intrat încă în vigoare. Convenția garantează 20 de categorii de drepturi civile și politice și stabilește angajamentele statelor părți de a lua măsuri în domeniul economico-social, al educației, științei și culturii, în conformitate cu Carta.

---

²⁹ Th. Buergenthal, R. Weber, *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Ed. All, 1996, p.112 și urm.

³⁰ Adoptată la 2 mai 1948, la a IX-a Conferință a statelor americane.

³¹ Deschisă spre ratificare la 20 noiembrie 1969, la San Jose (Costa Rica) și a intrat în vigoare la 18 iulie 1978.

Mecanismul de protecție a drepturilor omului bazat pe Convenție este concretizat de *Comisia Interamericană pentru Drepturile Omului* (cu sediul la Washington DC) și a *Curții Interamericane a Drepturilor Omului* (cu sediul la San Jose) și a fost inspirat de modelul european).

a). Comisia Interamericană a drepturilor omului

Are 7 membri , formulează recomandări pentru statele membre, ca acestea să-și modifice legislația internă pentru a fi în concordanță cu prevederile Convenției, pregătește studii și rapoarte privind exercitarea funcției, solicită informații relative la măsurile interne, acordă consultări prin intermediul secretarului general al OSA și primește plângeri individuale și interstatale care trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să se fi epuizat căile de recurs interne
- să fi trecut maxim 6 luni de la rămânerea definitivă a hot. jud. interne.
- cauza să nu fie examinată de o altă instanță internațională
- în cerere să se menționeze: numele, domiciliul, cetățenie, profesia pers. fizice

Prin excepție, nu se cere condiția să se fi epuizat toate căile de recurs intern atunci când:

a.legislația internă a statului respectiv nu prevede o procedură de reparare a dreptului încălcat

b.persona nu a avut acces la căile de atac interne

c.se constată întârzierea nejustificată în luarea unei hotărâri de către instanța internă

Procedura de soluționare:

Comisa constată dacă sunt întrunite condițiile de admisibilitate și în caz afirmativ solicită Guvernului statului respectiv informațiile necesare. La expirarea termenului, comisia va decide dacă plângerea este îndreptățită. În caz negativ, aceasta se casează, iar în caz afirmativ, comisa va anunța părțile și va examina cauza.Dacă nu se reușește soluționarea pe cale amiabilă a cauzei, comisia trimite un raport statelor interesate. Mai mult, poate cu votul majorității absolute, să pună concluzii.

b). Curtea Interamericană a drepturilor omului

Are 7 judecători cu un mandat de 6 ani, fiecare stat implicat în cauză poate desemna și un judecător ad-hoc, când nici unul dintre judecători nu are cetățenia statului pârât, are o funcție contencioasă care constă în soluționarea diferendelor în materia drepturilor omului, are o competență administrativă, în sensul că dă avize consultative și judecă numai acele litigii în care sunt implicate statele părți care au semnat o declarație prealabilă de acceptare a competenței.

Procedura I

Examinează memoriile scrise și transmise înainte de audieri sau loc dezbateri orale și audieri de martori deliberările fiind secrete și adoptate cu majoritatea judecătorilor prezenți iar hotărârile sunt comunicate statelor părți și sunt obligatorii.

Dacă se constată încălcarea unui drept prevăzut de Convenția interamericană, curtea poate decide acordarea unei compensații echitabile părții lezate. Hotărârile curții sunt definitive și nerecuzabile

Convenția stabilește un mecanism de supraveghere a respectării hotărârii.

Procedura II -Curtea are competența de a da avize consultative prin care să interpreteze prevederile Convenției Interamericane.

2.3. Sistemul african al drepturilor omului și popoarelor

Acest sistem este bazat pe *Carta africană a drepturilor omului și popoarelor*, adoptată de *Organizația Uniunii Africane* (OUA) în anul 1981 și intrată în vigoare la 21 octombrie 1986. În anul 2002, OUA a fost înlocuită cu Uniunea Africană, o nouă organizație panafricană care a preluat și sarcinile din domeniul protecției drepturilor omului.

Așa cum rezultă chiar din titlul acestui document, prevederile lui se referă la *popoare*, nu la indivizi. Cu toate acestea, declarația are o mare relevanță în ce privește indivizii, persoanele.

Carta se deosebește de Convenția europeană și de cea americană prin faptul că nu proclamă numai drepturi, ci și îndatoriri. De asemenea, codifică atât drepturi ale individului cât și ale popoarelor, garantând drepturile civile și politice și protejând drepturile economice, sociale și culturale. Considerând că persoana umană este inviolabilă, Carta precizează că din această inviolabilitate decurge dreptul fiecărui om la

respectarea vieții sale, a integrității fizice și morale, precum și faptul că nimeni nu trebuie să fie lipsit, în mod arbitrar, de aceste drepturi (art.4).

Drepturile din a treia generație (drepturi colective) pe care le stabilește Carta: dreptul popoarelor la autodeterminare, dreptul la deplină suveranitate asupra propriilor resurse naturale, dreptul la dezvoltare, dreptul la pace și dreptul la un mediu natural satisfăcător. De asemenea, ea cere statelor părți la ea să promoveze, prin învățământ, educație și informare, respectul față de drepturile prevăzute în ea și să garanteze independența tribunalelor și perfecționarea organelor care se ocupă de drepturile înscrise în acest document³².

Conform dispozițiilor Cartei s-a creat *Comisia Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor*, în scopul promovării și protecției drepturilor omului și popoarelor în Africa, având și atribuții judiciare, dar numai cu posibilitatea de a sancționa prin publicitate. De asemenea, la 9 iunie 1998, s-a adoptat un Protocol la Cartă prin care s-a creat *Curtea Africană a Drepturilor Omului și ale Popoarelor*. Acesta este un document extrem de important prin care statele membre își propun eliminarea discriminării împotriva femeilor și eliminarea practicilor care afectează în prezent negativ viața femeilor (mutilarea genitală în principal)

2.4. Drepturile omului în spațiul islamic

Dreptul islamic constituie un sistem juridic mondial distinct, cu caracteristici și surse juridice proprii, ca și sistemul „common law” și dreptul cutumiar.

Problematică destul de complexă, viu discutată și controversată, abordată cel mai adesea de pe poziții civilizatoare, drepturile omului în lumea musulmană reprezintă un subiect greu de abordat datorită particularităților juridice care diferențiază această lume de ceea ce este bine cunoscut în spațiul civilizației occidentale.

Din punct de vedere juridic, religia musulmană este implicată în toate aspectele vieții adeptilor ei; statutul persoanei, familia, viața socială, culturală, instituțiile sunt supuse preceptelor cuprinse în izvoarele religioase proprii dreptului musulman.

Evoluțiile din ultimele decenii au făcut ca dreptul musulman să nu mai fie aplicat exclusiv astăzi decât în două state: Afganistan și Maldive. Toate celelalte state, cu

---

³² Nicolae Purdă, Nicoleta Diaconu, *op.cit.*, pag. 75.

populație majoritar musulmană au sisteme mixte în care, alături de dreptul musulman, care se aplică mai ales statutului persoanei, funcționează și alte sisteme; precum cel romano-germanic, sistemul common law, ambele sisteme, uneori coexistând cu aceste sisteme și cu sistemul cutumiar. Sunt state care, chiar cu populație minoritară de religie musulmană, acceptă aplicarea dreptului musulman pentru aceasta.

Dreptul musulman (islamic), este constituit din

- legea islamică *Şharia*, care se distinge ca metodă juridică proprie acestui sistem, având ca principale izvoare:- *Coranul* - *Sunna* . În epoca contemporană, influența Şhariae s-a diminuat, dreptul european fiind introdus în tot mai multe state cu populație preponderent musulmană. Numeroși susținători ai Şhariae solicită aplicarea acestor reguli ca un drept intern, ceea ce pune în discuție legitimitatea sa din perspectiva respectării drepturilor omului.

- *Carta Arabă a Drepturilor Omului*³³, adoptată de Consiliul Ligii statelor arabe în 1994. Drepturile omului sunt prezentate în strânsă legătură cu religia islamică. Carta prevede un sistem de monitorizare și garantare a drepturilor omului constând în elaborarea de rapoarte periodice supuse spre examinare de statele membre unui Comitet de experți format din 7 membri.

- *Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam* a fost adoptată în 1981 la Paris, la sediul UNESCO, prezentând drepturile omului într-o manieră conceptuală fundamental diferită și inacceptabilă în raport cu valorile spiritualității civilizației occidentale³⁴.

Marile deosebiri dintre dreptul musulman și sistemele de drept de sorginte occidentală – romano-germanice și common law – sisteme care domină concepția, structura, tehnica și chiar filosofia dreptului internațional public fac destul de dificilă pătrunderea drepturilor omului așa cum sunt consacrat în occident (nenumai) într-o lume în care, chiar dacă Islamul nu este religie de stat, comunitățile religioase musulmane se raportează strict la legea musulmană, mai cu seamă în ceea ce privește statutul persoanei și relațiile de familie.

---

³³ Document neintrat încă în vigoare.

³⁴ **R. Miga Beșteliu, C. Brumar**, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. Universul Juridic, 2008, p. 94.

Dacă în concepția occidentală despre drepturile omului, individul este avut în vedere ca titular al unor drepturi absolute, în Islam individul se află într-un plan secund în raport cu familia și colectivitatea în care trăiește. Drepturile individului nu pot fi absolutizate în Islam, pentru că totul este un dat al izvoarelor istorice, Coranul și Sunna. Aceasta nu înseamnă că dreptul musulman ar nega statutul de protecție a individului uman. Chiar dacă dreptul islamic nu face distincție între diferitele categorii de drepturi ale omului - civile, politice, economice, sociale sau culturale – precum în dreptul occidental și dreptul internațional public, există multe reguli care sunt fundamentale, în mod esențial, pe iertare, indulgență, compasiune și demnitatea omului, dar toate își trag forța din autoritatea divină și nu dintr-o ordine juridică secularizată.

Analizele mai vechi sau mai noi, unele în occident, altele în lumea islamică, păcătuiesc deopotrivă. De aceea, este de dorit o analiză „a protecției persoanei umane în sistemul islamic și în cel occidental. Apoi, de a evalua divergențele și similitudinile. Numai după parcurgerea acestei ultime etape s-ar putea face un schimb fructuos de vederi între cele două mari concepții filozofice și școlile pe care le promovează. Astfel, fiecare dintre cele două părți va înțelege mai bine valorile și rațiunile pe care le subînțeleg civilizațiile, și orientală și occidentală. Aceasta va evita să se recurgă la grefarea de idei de la un mod de gândire la altul și va sublinia specificitatea celor două culturi”.

Pozitiv este că, începând chiar cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, țările de religie islamică (nu toate) au manifestat un bun interes pentru ceea ce avea să se nască sub egida ONU – un sistem cu vocație universală de protecție a drepturilor omului. Mai mult, la sfârșitul deceniului șapte al secolului trecut, au apărut primele semne de conturare a unui sistem arab al drepturilor omului. Astfel, chiar de la adoptarea Declarației universale a Drepturilor Omului, deși inițial se dorea o Declarație Internațională a Drepturilor Omului, zece state islamice membre ale ONU s-au implicat cu interes în dezbaterile pentru adoptarea textului Declarației. Reprezentanții acestora au intervenit în formarea câtorva articole ale proiectului de Declarație, din motive lesne de înțeles, dar nu au dat impresia că ar respinge *a priori* un document atât de important, unele intervenții fiind realmente remarcabile

Dacă analizăm evoluția ulterioară a sistemului Națiunilor Unite de protecție a drepturilor omului, vom constata că atitudinea statelor cu populație majoritar musulmană este pozitivă, în ciuda sistemului lor juridic destul de conservator în această privință.

Dificultățile acceptării de către întreg spațiul islamic a dreptului internațional al drepturilor omului consacrat la nivelul ONU este evidentă. Diferențele culturale, juridice și politice alimentează această dificultate.

Drepturile omului, așa cum au fost consacrate juridic în dreptul internațional, își au sorgintea în spațiul occidental. Dar, drepturile omului, indiferent unde au fost prima dată recunoscute juridic și ocrotite (secularizate sau nu), ele trebuie să fie valori universale. Ele nu se pot exporta sau importa.³⁵ De exemplu, cele trei state cu populație majoritar musulmană din Europa – Albania, Azerbaidjan și Turcia – care sunt membre ale Consiliului Europei, au ratificat *Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale*, din anul 1950, și recunosc competența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Cuvinte cheie: protecția drepturilor fundamentale ale omului; sistemul universal de protecție ONU; documente ONU; sisteme regionale de protecție a drepturilor omului.

Bibliografie

- **K. Attila**, *România la Curtea Europeană a Drepturilor Omului*, Ed. Universul Juridic, 2010;
- **R. Miga Beșteliu, C. Brumar**, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. Universul Juridic, 2008;
- **Th. Buergenthal, R. Weber**, *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Ed. All, 1996;
- **T. Corlățean**, *Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. Universul Juridic, București, 2011;
- **D. Micu**, Studiul „*Sinteză privind Hotărârile CEDO pronunțate împotriva României*”, Revista de drept procedural, nr. 1/2009, Ed. Sfera Juridică;

---

³⁵ **Stelian Scăunaș**, op.cit., 2007, pag.216.

- **M. Mihăilă, C. Andrițoi**, *Drepturile omului și strategii antidiscriminatorii*, Ed. Eftimie Murgu, Reșița, 2009;
- **C. L. Popescu**, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Ed. All Beck, București, 2000;
- **Nicolae Purdă, Nicoleta Diaconu**, *Protecția juridică a drepturilor omului*, Editura Universitară, 2011;
- **N. Purdă, N. Diaconu**, *Drept internațional public*, Editura Pro Universitaria, 2011;
- **Stelian Scăunaș**, *Drept internațional public*, Editura CH.Beck, 2007.